

Criterios básicos para organizar la actividad sanitaria de los Servicios de Prevención en Cataluña: propuesta de la Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball*

Criteris bàsics per organitzar l'activitat sanitària dels Serveis de Prevenció a Catalunya: proposta de la Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball*

Grupo de Trabajo sobre criterios básicos de recursos sanitarios de los servicios de prevención en Catalunya (GTCSSPC)^{a,b,c}

INTRODUCCIÓN

Este documento es el resultado de la experiencia, después de más de cuatro años de funcionamiento de los servicios de prevención de numerosos profesionales que trabajan en diferentes ámbitos de la Medicina del Trabajo en Cataluña, dinamizados por la *Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball* (SCSMT).

Las reflexiones y sugerencias que contiene se han generado, además, tras el análisis del documento «Actualización del acuerdo de criterios básicos sobre la organización de recursos para la actividad sanitaria de los Servicios de Prevención», que fue aprobado por la Comisión de Salud Pública el 17 de febrero del 2000 y que recibió el informe favorable del Consejo Interterritorial del Sistema Nacional de Salud (CISNS) en abril del 2000. Dicho documento sirve actualmente de guía (más o menos rígida) a las administraciones sanitarias del Estado español.

a Componentes del Grupo de Trabajo: Manel Baselga y Monte (I.E.S. Generalitat de Catalunya); Genis Cervantes i Ortega (Hospital Comarcal Alt Penedès i Corporació de Salut Maresme i La Selva); Victòria López i Clemente (Corporació Parc Taulí); Jaume de Montsenat i Nonó (CSCST de Girona. Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme); Manel Plana i Almuní (Mutual Cyclops); Elisabeth Purti i Pujals (Asepeyo); Guillermo Soriano i Tarín (SGS. Servicio de Prevención); Alicia Sota (Champion); Gemma Tapias Oller (Hospital Clínic Provincial); Javier Trallero i Vilà (Mutua Universal); Núria Vallès i Ripoll (Departament d'Ensenyament); Pilar Varela i Pérez (Corporació Parc Taulí).

b Coordinadores del Grupo de Trabajo: Elisabeth Purti i Pujals (Asepeyo) i Jaume de Montsenat i Nonó (CSCST de Girona. Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme).

c Redactores del Documento: Jaume de Montsenat i Nonó (CSCST de Girona. Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme); Elisabeth Purti i Pujals (Asepeyo); Genis Cervantes i Ortega (Hospital Comarcal Alt Penedès i Corporació de Salut Maresme i La Selva); Pilar Varela i Pérez (Corporació Parc Taulí).

INTRODUCCIÓ

Aquest document és el resultat de l'experiència, després de més de quatre anys de funcionament dels Serveis de Prevenció, aportada per professionals que treballen en diferents àmbits de la Medicina del Treball a Catalunya, dinamitzats per la *Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball* (SCSMT).

Les reflexions i suggeriments que conté s'han generat, a més, a partir de l'anàlisi del document que porta per títol «Actualización del acuerdo de criterios básicos sobre la organización de recursos para la actividad sanitaria de los Servicios de Prevención», que va ser aprovat per la *Comisión de Salud Pública*, el 17 de febrer del 2000 i que va rebre l'informe favorable del Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salud –CISNS– l'abril del 2000, que actualment serveix de guia (més o menys rígida) a les administracions sanitàries de l'Estat espanyol.

Correspondencia:

Grupo de trabajo sobre criterios básicos de recursos sanitarios de los Servicios de Prevención en Cataluña - Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball.

C/ Tapineria, 10 pral.

08003 Barcelona.

E-mail: scsmt@scsmt.org

* Aprobado como documento de referencia por la Junta de Gobierno de la Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball el dia 16 de setembre de 2002.

El objetivo de la propuesta contenida en este documento es ofrecer unos criterios abiertos que, lejos de dificultar la creación de Servicios de Prevención (SP), incentiven su constitución y, además, faciliten la incorporación de forma natural y decidida de la Medicina del Trabajo como una disciplina que aporta valor añadido a toda la actividad preventiva que debe desarrollar el SP. Igualmente, persigue inducir a las empresas a incorporar la disciplina de Medicina del Trabajo en las modalidades de organización propia (servicios de prevención propios/mancomunados o trabajadores designados).

Los objetivos específicos fueron los siguientes:

- Proponer a la Autoridad Sanitaria Catalana unos criterios básicos para la acreditación y el control del mantenimiento de las condiciones de acreditación con relación a la organización de recursos para la actividad de la Medicina del Trabajo en las empresas y, en especial, en los Servicios de Prevención¹ en Cataluña.
- Elaborar unos criterios operativos y sencillos para facilitar la creación de Servicios de Prevención y la integración de la Medicina del trabajo.

Los criterios propuestos son abiertos y se basan más en la calidad de los servicios y actuaciones desarrollados que en los aspectos estrictamente formales y cuantitativos de los recursos.

Una vez constituido el grupo de trabajo, se decidió aplicar el método propuesto por la SCSMT para la elaboración del documento. Así mismo, se invitó a integrarse en el grupo a profesionales de reconocido prestigio pertenecientes a los diferentes ámbitos donde se desarrollan las actuaciones sanitarias de los SP en Cataluña (servicios de prevención propios y ajenos). Se celebraron varias reuniones plenarias en las que se analizó la situación actual y se establecieron los principios generales de la propuesta/documento del grupo de trabajo. Después de ello, una comisión redactora recogió todas las propuestas y elaboró un borrador para someterlo a la consideración del plenario del grupo de trabajo. Una vez

S'intenta, a partir d'aquest document, oferir uns criteris oberts que, lluny de dificultar la creació de Serveis de Prevenció, incentivin la seva constitució i, a més, facilitin la incorporació de forma natural i convinguda de la Medicina del Treball com a una disciplina que aporta valor afegit a tota l'activitat preventiva que han de desenvolupar. També, amb la intenció no amagada, d'induir a les empreses a incorporar la disciplina de Medicina del Treball en les modalitats organitzatives pròpies (serveis de prevenció propis/mancomunats o treballadors designats).

Els objectius específics han estat els següents:

- Fer una proposta a l'Autoritat Sanitària Catalana de criteris bàsics per a l'acreditació i el control del manteniment de les condicions d'acreditació en relació a l'organització de recursos per a l'activitat de la Medicina del Treball a les Empreses i, en especial, als Serveis de Prevenció¹ a Catalunya.
- Elaborar uns criteris operatius i senzills per facilitar la creació de Serveis de Prevenció i la integració de la Medicina del Treball.

Es presenten uns criteris oberts, més basats en la qualitat dels serveis i actuacions que es duen a terme que no pas en els aspectes estrictament formals i quantitativs dels recursos.

Una vegada constituït el grup de treball, es va decidir aplicar el mètode proposat per la per a l'elaboració del document. Així mateix, es va convidar a integrar-s'hi a professionals de reconegut prestigi que representaven els diferents àmbits on es desenvolupen les actuacions sanitàries dels SP a Catalunya. (serveis de prevenció propis i aliens). Es van dur a terme diverses reunions plenàries, on es va analitzar la situació actual i es van establir els principis generals que havien d'inspirar la proposta/document del grup de treball. Després, una comissió redactora va recollir totes les propostes i va elaborar un esborrany de document per posar-lo a la consideració del plenari del grup de treball. Una vegada de-

¹En este documento el término «Servicios de Prevención» hace referencia a cualquiera de las modalidades organizativas de la prevención previstas por el RD 39/1997 por el que se aprueba el Reglamento de los Servicios de Prevención. Incluye, por lo tanto, los servicios de prevención propios, los servicios de prevención mancomunados (que tienen la consideración de propios por aquellas empresas que los constituyan), los servicios de prevención ajenos (de las mutuas o de entidades especializadas) y también la modalidad de trabajador designado que tenga la condición de ser sanitario (en aquellas empresas que la legislación no obliga a constituir un servicio de prevención propio o que la empresa no lo quiera constituir de forma voluntaria. La designación de trabajadores por parte del empresario es, en el contexto de este documento, la designación de sanitarios debidamente calificados como fórmula plenamente legal y práctica de que las empresas asuman la Medicina del trabajo (sola o junto con otras disciplinas) aun cuando formalmente con esta modalidad no se pueda hablar estrictamente de servicio de prevención propio ni se tenga que constituir como tal.

¹En aquest document el terme «Serveis de Prevenció» fa referència a qualsevol de les modalitats organitzatives de la prevenció previstes pel RD 39/1997 pel que s'aprova el Reglament dels Serveis de Prevenció. Inclou per tant, els serveis de prevenció propis, els serveis de prevenció mancomunats (que tenen la consideració de propis per aquelles empreses que els constitueixin), els serveis de prevenció aliens (de les mútues o d'entitats especialitzades) i també la modalitat de treballador designat que tingui la condició de ser sanitari (en aquelles empreses que la legislació no obliga a constituir un servei de prevenció propi o que l'empresa no el vulgui constituir de forma voluntària). La designació de treballadors per part de l'empresari és, en el context d'aquest document, la designació de sanitaris degudament qualificats com una fórmula plenament legal i pràctica perquè les empreses assumeixin la Medicina del Treball (sola o juntament amb altres disciplines) tot i que formalment amb aquesta modalitat no es pugui parlar estrictament de servei de prevenció propi ni s'hagi de constituir com a tal.

debatidas y consensuadas las enmiendas y sugerencias sobre el borrador, la comisión redactó el documento definitivo, que finalmente se entregó a la Junta Directiva de la SCSMT.

PROPUESTA DE CRITERIOS

Consideraciones previas

La actividad sanitaria en los Servicios de Prevención es un instrumento fundamental para garantizar la seguridad y salud de los trabajadores y para conseguir una mejora continua de las condiciones de trabajo y de salud en las empresas. Este aspecto debe formar parte de toda actuación preventiva que se lleve a cabo de forma integral en dichas empresas. En concreto, la actividad sanitaria es necesaria para verificar la eficacia del Sistema de Gestión de la Prevención.

Tal y como se contempla en la Ley 39/1995, de Prevención de Riesgos Laborales (LPRL) y en el RD 39/1997, del Reglamento de los Servicios de Prevención (RSP), con el necesario carácter multidisciplinar de la prevención, basado en actuaciones interdisciplinarias, no tendría que existir ningún servicio de prevención sin la vertiente sanitaria, que debe ser desarrollada por profesionales sanitarios que formen parte de forma indiscutible de un equipo de trabajo conjunto y coordinado desde las diferentes disciplinas.

Una aportación específica de este documento es la descripción de las funciones a realizar por el personal sanitario de los Servicios de Prevención.

Las funciones y competencias descritas no se separan taxativamente con respecto a los servicios propios, propios-mancomunados o ajenos, que en esencia tienen que ser las mismas, sino que solamente se hace referencia a los puntos diferenciales de cada modalidad.

Funciones de los profesionales sanitarios de los Servicios de Prevención

Se hace imprescindible definir y relacionar las funciones sanitarias de los Servicios de Prevención, dada la confusión reduccionista en el uso de los términos «vigilancia de la salud» (actividad) y «Medicina del Trabajo» (disciplina), que no valora la amplia gama de actividades sanitarias que hace falta desarrollar en los Servicios de Prevención. Así mismo, es necesario delimitar la participación de los profesionales sanitarios en actividades no estrictamente sanitarias de prevención de riesgos laborales.

No se cuantifica en ningún momento el tiempo de dedicación a cada una de estas funciones por el hecho de que la empresa esté incluida o no incluida en el Anexo I del RSP ni por ninguna otra consideración *a priori*. La dedicación concreta a cada función dependerá en cada caso de las características intrínsecas de las empresas (sector, actividad económica, riesgos laborales para la salud, número de trabajadores, número y dispersión geográfica de los centros de trabajo afectados y sus características individuales, entorno organizativo, etc.).

Las actividades de Medicina del Trabajo en los Servicios

batudes i consensuades les esmenes i suggeriments sobre l'esborrany, la comissió va redactar el document definitiu, que finalment es va lliurar a la Junta Directiva de la SCSMT.

PROPOSTA DE CRITERIS

Consideracions prèvies

L'activitat sanitària en els Serveis de Prevenció és un instrument fonamental per garantir la seguretat i salut dels treballadors i per aconseguir una millora continua de les condicions de treball i de salut a les empreses. Aquest aspecte ha de formar part de tota actuació preventiva que de forma integral es porti a terme en aquestes empreses. En concret, l'activitat sanitària és necessària per verificar l'eficàcia del Sistema de Gestió de la Prevenció de les empreses.

Tal com es contempla a la Llei 39/1995, de Prevenció de Riscos Laborals (LPRL) i en el RD 39/1997, del Reglament dels Serveis de Prevenció (RSP), amb el necessari caràcter pluridisciplinar de la prevenció basat en actuacions interdisciplinàries, no hauria d'existir cap servei de prevenció sense l'aspecte sanitari, que ha de ser desenvolupat per professionals sanitaris que en formin part de forma indiscutible dins d'un equip de treball conjunt i coordinat de caire multidisciplinar.

Una aportació específica d'aquest document és la descripció de les funcions a realitzar pel personal sanitari dels Serveis de Prevenció.

Les funcions i competències descrites no són separades taxativament pel que fa als serveis propis, propis-mancomunats o aliens que, en essència, han de ser les mateixes, sinó que solament es fa referència als punts diferenciales de cada modalitat.

Funcions dels professionals sanitaris dels Serveis de Prevenció

Es fa imprescindible definir i relacionar les funcions sanitàries dels Serveis de Prevenció atesa la confusió reduccionista que es fa en l'ús dels termes «vigilància de la salut» (activitat) i «Medicina del Treball» (disciplina), que no valora l'àmplia gamma d'activitats sanitàries que cal desenvolupar en els Serveis de Prevenció. Així mateix, cal delimitar la participació dels professionals sanitaris en activitats no estrictament sanitàries de prevenció de riscos laborals.

No es quantifica en cap moment el temps de dedicació a cadascuna d'aquestes funcions pel fet que l'empresa estigui inclosa o no inclosa a l'Annex I del RSP ni per cap altra consideració *a priori*. La dedicació concreta a cada funció dependrà en cada cas de les característiques intrínseques de les empreses (sector, activitat econòmica, riscos laborals per a la salut, nombre de treballadors, nombre i dispersió geogràfica dels centres de treball afectats i les seves característiques individuals, entorn organitzatiu, etc.).

Les activitats de Medicina del Treball en els Serveis de

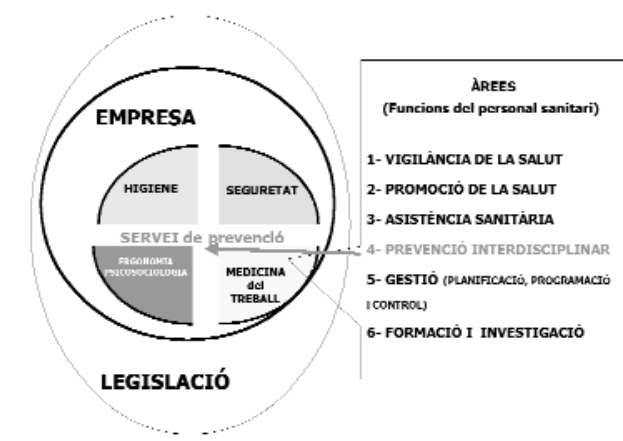
de Prevención se diferencian en seis áreas, tal como se muestra en la Figura 1, que agrupan tanto las actuaciones propia o estrictamente sanitarias como las que los sanitarios realizan conjuntamente y de forma coordinada con los otros profesionales de los Servicios de Prevención y/o de las em-

Figura 1. Áreas funcionales de la medicina del Trabajo en los Servicios de Prevención.

Prevençió es diferencien en sis àrees, tal com es mostra a la Figura 1, que agrupen tant les actuacions pròpiament o estrictament sanitàries com les que els sanitaris realitzen conjuntament i de forma coordinada amb els altres professionals dels Serveis de Prevenció i/o de les empreses. Tots

Figura 1. Àrees funcionals de la medicina del Treball en els Serveis de Prevenció.

presas. Todos los estándares de tiempo que se establezcan, en caso de que sea preciso establecerlos, tendrán que contemplar todas las funciones desarrolladas por los sanitarios de los Servicios de Prevención, y no exclusivamente las relacionadas con la vigilancia de la salud.

ÁREAS FUNCIONALES

1. Vigilancia de la salud

Las funciones que corresponden a esta Área son diagnósticas y pronósticas y se aplican a los trabajadores, tanto individual como colectivamente, para evaluar su estado de salud con relación a los riesgos.

Incluyen además de los exámenes de salud, que muy probablemente no se tendrán que aplicar de forma sistemática a todos los trabajadores, otros instrumentos alternativos o complementarios, o simplemente más indicados para la vigilancia individual de la salud como son los cuestionarios de salud, el análisis de las ausencias, las consultas y las pruebas instrumentales aisladas.

2. Promoción de la salud

Comprende aquellas funciones que intentan conseguir circunstancias y actividades para defender la salud de los trabajadores, reforzándola antes de que se pierda. Fundamentalmente, se intentan conseguir conductas saludables con el fin de que sean los propios trabajadores los gestores de su salud.

els estàndards de temps que s'estableixin, si és que cal establir-los, hauran de preveure totes les funcions desenvolupades pels sanitaris dels Serveis de Prevenció i no exclusivament les relacionades amb la vigilància de la salut.

ÀREES FUNCIONALS

1. Vigilància de la salut

Les funcions que corresponen a aquesta Àrea són diagnòstiques i pronòstiques i s'apliquen als treballadors, tant individualment com col·lectivament, per avaluar el seu estat de salut en relació als riscos.

Inclouen a més dels exàmens de salut, que molt probablement no s'hauran d'aplicar de forma sistemàtica a tots els treballadors, altres instruments alternatius o complementaris o simplement més indicats per fer la vigilància individual de la salut com són els qüestionaris de salut, l'anàlisi de les absències, les consultes i les proves instrumentals aïllades.

2. Promoció de la salut

Comprèn aquelles funcions que intenten aconseguir circumstàncies i activitats per defensar la salut dels treballadors reforçant-la abans que es perdi. Fonamentalment, per aconseguir conductes saludables i amb la finalitat que siguin els mateixos treballadors els gestors de la seva salut.

3. Asistencia sanitaria

Principalmente, son funciones encaminadas a resolver las asistencias de los problemas de salud que puedan presentar los trabajadores y, más en concreto, las atenciones de las primeras curas y urgencias.

4. Prevención

La prevención es interdisciplinar. Se trata de funciones de carácter ni específica ni estrictamente sanitarias, realizadas por el personal sanitario de forma conjunta y coordinada con el resto de profesionales no sanitarios de los Servicios de Prevención.

5. Gestión

Consiste en una serie de actuaciones propias para la gestión y organización de la actividad preventiva. Se incluyen en ella todas las actividades de planificación, programación y control, así como las de logística.

6. Formación continua e investigación

Conjunto de actividades e iniciativas cuyo fin es mantener, consolidar y desarrollar las competencias profesionales de los propios sanitarios a lo largo de toda su vida activa profesional y, al mismo tiempo, estimular sus capacidades investigadoras y docentes.

Incluye todas las posibles variedades de formación continua –interna y externa, presencial o a distancia, formal o informal, etc. Hacen de la investigación una oportunidad de formación y capacitan a los profesionales para ejercer actividades docentes.

FUNCIONES

Todas estas funciones sanitarias, que se muestran en la Tabla 1, las tienen que desarrollar los SP –tanto los propios como los ajenos–, si bien las asistencias de salud (las atenciones de patología laboral y común) están más indicadas en los servicios de prevención propios, dada su ubicación física en las mismas empresas y, por razones obvias, la preparación y atención de las actividades de auditoría son también exclusivas de los SP propios.

La evaluación de su correcto y adecuado cumplimiento en cada servicio de prevención es lo que permite, de forma indirecta, determinar la suficiencia de los recursos, tanto materiales como humanos, con los que cuenta el Servicio de Prevención.

RECURSOS HUMANOS

El personal sanitario que integre los Servicios de Prevención ha de estar cualificado para el desarrollo de sus funciones: los médicos tendrán que ser especialistas en Medicina

3. Assistència sanitària

Principalment, són funcions encaminades a resoldre les assistències pels problemes de salut que puguin presentar els treballadors i, més en concret, les atencions per a primeres cures i urgències.

4. Prevenció

La prevenció és interdisciplinar. Es tracta de funcions de caire no específicament ni estrictament sanitàries realitzades pel personal sanitari conjuntament i de forma coordinada amb la resta de professionals no sanitaris dels Serveis de Prevenció.

5. Gestió

Són les actuacions pròpies per a la gestió i organització de l'activitat preventiva. S'inclouen totes les activitats de planificació, programació i control així com les de logística.

6. Formació continuada i investigació

Conjunt d'activitats i iniciatives per mantenir, consolidar i desenvolupar les competències professionals dels mateixos sanitaris al llarg de tota la seva vida activa professional i, al mateix temps, estimular les seves capacitats investigadores i docents.

Inclou totes les possibles varietats de formació continuada –interna i externa, presencial o a distancia, formal o informal, etc. Fan de la investigació una oportunitat de formació i capaciten els professionals per exercir activitats docents.

FUNCIONS

Totes aquestes funcions sanitàries les han de desenvolupar els Serveis de Prevenció –tant els propis com els aliens, si bé les assistències de salut (les atencions de patologia laboral i comuna) estan més indicades en els serveis de prevenció propis per la seva ubicació física a les mateixes empreses i, per raons òbvies, la preparació i atenció de les activitats d'auditoria són exclusives dels SP propis.

L'avaluació del seu correcte i adequat compliment en cada servei de prevenció és el que permet, de forma indirecta, determinar la suficiència dels recursos, tant materials com humans, amb què compta el Servei de Prevenció.

RECURSOS HUMANOS

El personal sanitari que integri els Serveis de Prevenció ha de tenir la qualificació necessària per al desenvolupament de les seves funcions: els metges hauran d'ésser especialistes en Medicina del Treball o disposar del Diploma de

Tabla 1. Áreas funcionales y funciones sanitarias de los Servicios de Prevención.

Áreas	Funciones
VIGILANCIA DE LA SALUD	<ul style="list-style-type: none"> · Exámenes de salud · Cuestionarios de salud · Encuestas de salud · Exploraciones instrumentales · Consultas de salud a iniciativa de los trabajadores relacionados con los riesgos laborales · Análisis individual de las ausencias del trabajo por motivos de salud · Vigilancia de la salud colectiva con el análisis epidemiológico de los datos obtenidos en la vigilancia de la salud individual · Calibración y mantenimiento de los aparatos y equipos clínicos · Entrega de resultados y recomendaciones preventivas dirigidas al trabajador vigilado · Entrega de conclusiones y propuesta de medidas preventivas, adecuadas a las características de los trabajadores vigilados, a personas y órganos con responsabilidades en materia de prevención
PROMOCIÓN DE LA SALUD	<ul style="list-style-type: none"> · Inmunoterapia (vacunas e inmunoglobulinas específicas para riesgos laborales) · Actividades específicas de promoción de la salud · A iniciativa del sector de Medicina del Trabajo del servicio de prevención · Fruto de la colaboración con el sistema público de salud · Formación general en primeros auxilios
ASISTENCIA SANITARIA	<ul style="list-style-type: none"> · Primeras curas y atenciones de urgencias · Atención de la patología de origen laboral y por contingencias comunes (incluyendo la consulta y el tratamiento, incluso el farmacológico y, en concreto, si fuera el caso, la prestación médico-farmacológica a cargo del CatSalut).
PREVENCIÓN INTERDISCIPLINAR	<ul style="list-style-type: none"> · Participación en la evaluación de los riesgos laborales · Participación en la investigación de los accidentes de trabajo · Investigación de las enfermedades profesionales y otros daños a la salud derivados del trabajo · Propuesta, control y verificación de la implantación de las medidas preventivas · Participación en la elaboración del Plan de Emergencia especialmente en la organización de los primeros auxilios y en la determinación de los sistemas de evacuación internos y/o externos · Evaluación de los recursos y servicios asistenciales externos · Ejecución de la formación en riesgos laborales a los trabajadores · Formación específica en socorrismo y primeros auxilios · Análisis de las condiciones higiénicas de salubridad común general dentro de las empresas (en especial de las instalaciones críticas de los comedores, vestuarios, servicios higiénicos y zonas de descanso) · Participación en el Comité de Seguridad y Salud en el Trabajo / Asesoramiento a los delegados de prevención · Análisis de la adecuación de los EPI en función de las características de los trabajadores que los han de utilizar · Análisis y propuesta de la adecuación de las condiciones de trabajo y especialmente en función de las características de los trabajadores
GESTIÓN	<ul style="list-style-type: none"> · Intervención en la elaboración del Plan de Prevención de la empresa · Elaboración de la programación anual de actividades del servicio de prevención · Planificación de las actividades sanitarias del servicio de prevención · Planificación de la formación específica en riesgos laborales · Provisión de los datos y colaboración con el Sistema Público de Salud · Elaboración, adaptación y revisión de los procedimientos y protocolos específicos · Control y provisión de botiquines · Memoria anual de actividades del servicio de prevención · Memoria de actividades preventivas de la/s empresa/s · Preparación y atención de las actividades de auditoría
FORMACIÓN CONTINUA E INVESTIGACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> · Formación continua de los profesionales sanitarios · Docencia, investigación y publicaciones profesionales por parte de los propios sanitarios.

Tabla 1. Àrees funcionals i funcions sanitàries dels Serveis de Prevenció.

Àrees	Funcions
VIGILÀNCIA DE LA SALUT	<ul style="list-style-type: none"> · Exàmens de salut · Qüestionaris de salut · Enquestes de salut · Exploracions instrumentals · Consultes de salut a iniciativa dels treballadors relacionades amb els riscos laborals · Anàlisi individual de les absències al treball per motius de salut · Vigilància de la salut col·lectiva amb l'anàlisi epidemiològica de les dades obtingudes en la vigilància de la salut individual · Calibratge i manteniment dels aparells i equips clínic · Tramesa de resultats i recomanacions preventives adreçades al treballador vigilat · Tramesa de conclusions i proposta de mesures preventives, adequades a les característiques dels treballadors vigilats, a persones i òrgans amb responsabilitats en matèria de prevenció.
PROMOCIÓ DE LA SALUT	<ul style="list-style-type: none"> · Inmunoteràpia (vacunes i immunoglobulines específiques per riscos laborals) · Activitats específiques de promoció de la salut <ul style="list-style-type: none"> · A Iniciativa de la Medicina del Treball del servei de prevenció · Fruit de la col·laboració amb el sistema públic de salut · Formació general en primers auxilis
ASSISTÈNCIA SANITÀRIA	<ul style="list-style-type: none"> · Primeres cures i atencions d'urgències · Atenció de la patologia d'origen laboral i per contingències comuns (tant la consulta com el tractament, inclòs el farmacològic i, en concret, si fos el cas, la prestació medicofarmacològica a càrrec del CatSalut).
PREVENCIÓ INTERDISCIPLINAR	<ul style="list-style-type: none"> · Participació en l'avaluació dels riscos laborals · Participació en la investigació dels accidents de treball · Investigació de les malalties professionals i altres danys a la salut derivats del treball · Proposta, control i verificació de la implantació de les mesures preventives · Participació en l'elaboració del Pla d'Emergència, especialment en l'organització dels primers auxilis i en la determinació dels sistemes d'evacuació interns i/o externs · Avaluació dels recursos i serveis assistencials externs · Execució de la formació en riscos laborals als treballadors · Formació específica en socorrisme i primers auxilis · Anàlisi de les condicions higièniques de salubritat comuna i general dins de les empreses (en especial, a les instal·lacions crítiques dels menjadors, vestidors, serveis higiènics i zones de descans) · Participació al Comitè de Seguretat i Salut en el Treball/Assessorament als delegats de prevenció · Anàlisi de l'adequació dels EPI d'acord amb les característiques dels treballadors que els han d'emprar · Anàlisi i proposta de l'adequació de les condicions de treball i, especialment, segons les característiques dels treballadors
GESTIÓ	<ul style="list-style-type: none"> · Intervenció en l'elaboració del Pla de Prevenció a l'empresa · Elaboració de la programació anual d'activitats del servei de prevenció · Planificació de les activitats sanitàries del servei de prevenció · Planificació de la formació específica en riscos laborals <ul style="list-style-type: none"> · Provisió de les dades i col·laboració amb el sistema públic de salut · Elaboració, adaptació i revisió dels procediments i protocols específics · Control i provisió de farmàcies · Memòria anual d'activitats del Servei de Prevenció · Memòria d'activitats preventives de l'empresa/es · Preparació i atenció de les activitats d'auditoria
FORMACIÓ CONTINUADA I INVESTIGACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> · Formació continuada dels professionals sanitaris · Docència, investigació i publicacions professionals per part dels mateixos sanitaris.

del Trabajo o disponer del Diploma de Médico de Empresa y los enfermeros, del Diploma de Enfermería de Empresa. También podrán participar en el servicio de prevención otros profesionales sanitarios en función de su especialidad o disciplina y de los factores de riesgo, la exposición a los cuales debe vigilarse (analistas, otorrinolaringólogos, alergólogos, epidemiólogos, oftalmólogos, etc.)

Con respecto a la asignación de recursos humanos y al tiempo de dedicación de los profesionales sanitarios, el criterio a considerar en el proyecto de actividad que las empresas presentan a las autoridades para su acreditación, es que tanto el número de profesionales como su horario sea el adecuado de acuerdo con la población que debe vigilarse, de los riesgos existentes y de las funciones a desarrollar tanto por parte de los médicos del trabajo o de empresa como por los enfermeros de empresa.

La dedicación de los profesionales no tiene que ser necesariamente de jornada completa. No obstante, los sanitarios de los Servicios de Prevención deben ocuparse, en una misma empresa, de las actividades de prevención de riesgos laborales con dedicación exclusiva. Además, pueden realizar otras tareas relacionadas con las anteriores, siempre y cuando este hecho no perjudique ni afecte a su dedicación a las tareas propiamente de prevención de riesgos. No se considera necesaria la palabra «básica» para denominar la unidad sanitaria en la que se organiza la actividad sanitaria en un servicio de prevención, ni se debe imponer el hecho de tener que contar con un número idéntico de médicos y de enfermeros, ni que ambos tipos de profesionales deban tener dedicaciones horarias idénticas. Ha de existir la posibilidad de establecer el número de médicos o de enfermeros que se necesitan en función de cada empresa o del grupo de empresas al cual se preste servicio.

Exclusivamente, y con relación a la acreditación, se ha de exigir como mínimo un médico y un enfermero, y no necesariamente a jornada completa, siempre que esto no sea necesario para el trabajo a desarrollar.

De esta forma, la Unidad Sanitaria estará integrada, como mínimo, por un enfermero y un médico. El horario, el número y los tipos de sanitarios (médicos/enfermeros) aumentarán según sean los riesgos a los cuales estén expuestos los trabajadores, las funciones a realizar y su planificación. El hecho de establecer, como hasta ahora, un número de trabajadores por Unidad Sanitaria puede provocar decisiones equivocadas que perjudican la actuación de los sanitarios en los Servicios de Prevención. Hace falta definir las actividades sanitarias del servicio de prevención y planificarlas antes de decidir este extremo. La finalidad de la actividad sanitaria en los Servicios de Prevención es dar un servicio de calidad, útil, eficaz y eficiente para garantizar la salud de los trabajadores. Así pues, es conveniente establecer unos indicadores para medir esta calidad, lo que permitirá de forma indirecta evaluar la suficiencia de los recursos, tanto humanos como materiales, que se han destinado.

RECURSOS MATERIALES

De acuerdo con lo establecido en el artículo 18, apartado 3, del Reglamento de los Servicios de Prevención, la dota-

Metge d'Empresa i els infermers del Diploma d'Infermeria d'Empresa. També podran participar en el servei de prevenció uns altres professionals sanitaris segons la seva especialitat o disciplina i dels factors de risc l'exposició dels quals cal vigilar (analistes, otorrinolaringòlegs, al·lèrgòlegs, epidemiòlegs, oftalmòlegs, etc.).

Pel que fa a l'assignació de recursos humans i del temps de dedicació dels professionals sanitaris, el criteri a considerar en el projecte d'activitat que les empreses presenten a les autoritats per a la seva acreditació, és que el nombre de professionals i el seu horari sigui adequat i d'acord amb la població que s'ha de vigilar, dels riscos existents i de les funcions a desenvolupar tant per part dels metges del treball o d'empresa com pels infermers d'empresa.

La dedicació dels professionals no ha de ser necessàriament de jornada completa. Els sanitaris dels serveis de prevenció s'han de dedicar, en una mateixa empresa, a les activitats de prevenció de riscos laborals amb dedicació exclusiva. A més, poden realitzar altres tasques que hi estiguin relacionades sempre que aquest fet no perjudiqui ni afecti la seva dedicació a les tasques pròpiament de prevenció de riscos. No es considera necessària la paraula «bàsica» per anomenar la unitat sanitària en què s'organitza l'activitat sanitària en un servei de prevenció, ni s'ha d'imposar el fet d'haver de comptar amb un nombre idèntic de metges i d'infermers ni que ambdós professionals hagin de tenir dedicacions horàries idèntiques. Ha d'existir la possibilitat d'establir el nombre de metges o d'infermers que es necessiten segons cada empresa o del grup d'empreses al qual es doni servei.

Exclusivament, i de cara a l'acreditació, s'ha d'exigir com a mínim un metge i un infermer i no necessàriament a temps complet, sempre i quan això no sigui necessari pel treball a desenvolupar.

D'aquesta manera, la Unitat Sanitària estarà integrada, com a mínim, per un infermer i un metge. L'horari, el nombre i els tipus de sanitaris (metges/infermers) augmentaran segons els riscos als quals estiguin exposats els treballadors, de les funcions a realitzar i de la seva planificació. El fet d'establir, com fins ara, un nombre de treballadors per Unitat Sanitària pot provocar decisions equivocades que perjudiquen l'actuació dels sanitaris en el Serveis de Prevenció. Cal definir les activitats sanitàries del servei de prevenció i planificar-les abans de decidir aquest extrem. La finalitat de l'activitat sanitària en els Serveis de Prevenció és donar un servei de qualitat, útil, eficaç i eficient per garantir la salut dels treballadors i és convenient establir uns indicadors per mesurar aquesta qualitat, fet que permetrà de forma indirecta avaluar la suficiència dels recursos tant humans com materials que s'han destinat.

RECURSOS MATERIALES

D'acord amb l'establert a l'article 18, apartat 3, del Reglament dels Serveis de Prevenció, la dotació d'aquests haurà d'ésser adequada a les funcions que es realitzin. Els recursos materials per a l'activitat de vigilància individual de la salut han d'estar adaptats en cada cas a les necessitats derivades dels riscos laborals i a la inexcusable protocolarització i pla-

ción de éstos tendrá que ser adecuada a las funciones que se realicen. Los recursos materiales para la actividad de vigilancia individual de la salud han de estar adaptados en cada caso a las necesidades derivadas de los riesgos laborales y a la inexcusable protocolización y planificación de la actividad que hace falta llevar a cabo.

Conforme a lo anterior, hará falta disponer de los recursos materiales necesarios, ya sea mediante equipos e instrumentos clínicos o de exploración propios o concertados, siempre y cuando se garantice la oportuna accesibilidad y disponibilidad.

Por lo tanto, no es imprescindible que en todos los casos se tenga que disponer del mismo material aparte del que se considere básico para cualquier actividad sanitaria.

Entre este material básico se puede incluir, de forma orientativa, el que se enumera a continuación:

- Camilla de exploración
- Material de primeros auxilios (que incluya el botiquín)
- Nevera
- Aprovisionamiento básico de medicación
- Fonendoscopia
- Otoscopio, oftalmoscopio y rinoscopio
- Optotips (para la evaluación de la visión cercana, intermedia y lejana)
- Negatoscopio
- Báscula
- Tallímetro
- Esfingomanómetro
- Linterna
- Martillo de reflejos
- Archivo independiente con sistema de acceso limitado a los sanitarios del servicio

INSTALACIONES

Es preferible utilizar el término de «locales», y no el de «instalaciones», para denominar el lugar donde se tengan que llevar a cabo actividades de vigilancia de la salud. El local tiene que garantizar la dignidad y la intimidad de las personas, así como la confidencialidad de los datos médicos personales que se traten.

Tiene que reunir las mínimas condiciones de aislamiento térmico, acústico y visual adecuadas a la actividad que debe realizarse y tiene que disponer de suministro de agua (lavamanos) y, a poder ser, de comunicación telefónica.

Para las funciones asistenciales y las individuales de vigilancia de la salud, los locales sanitarios de los Servicios de Prevención o los centros de trabajo de las empresas deberán estar oportunamente autorizados como centros sanitarios por parte de la autoridad competente. Esto incluiría los locales de primeros auxilios con que deben contar las empresas de más de 50 trabajadores, de acuerdo con lo que establece el Artículo 10 y Anexo VI del RD 486/1997, por el que se establecen las disposiciones mínimas de seguridad y salud en los lugares de trabajo.

UNIDADES MÓVILES

nificació de l'activitat que cal dur a terme.

D'acord amb això caldrà disposar dels recursos materials necessaris ja sigui mitjançant equips i instruments clínics o d'exploració propis o concertats sempre que se'n garanteixi l'oportuna accessibilitat i disponibilitat.

Per tant, no és imprescindible que en tots els casos s'hagi de disposar del mateix material llevat d'aquell que es consideri bàsic per a qualsevol activitat sanitària.

Entre aquest material bàsic es pot incloure, de forma orientativa, el següent material:

- Llitera d'exploració
- Material de primers auxilis (que inclogui la farmaciola)
- Nevera
- Estoc bàsic de medicació
- Fonendoscopi
- Otoscopi, oftalmoscopi i rinoscopi
- Optotips (per a l'avaluació de la visió propera, intermèdia i llunyana)
- Negatoscopi
- Báscula
- Tallímetro
- Esfingomanòmetre
- Llanterna
- Martell de reflexos

3 Arxiu independent amb sistema d'accés limitat als sanitaris del servei

INSTAL·LACIONS

És preferible utilitzar el terme «locals», i no el d'«instal·lacions», per denominar el lloc on s'hagin de dur a terme activitats de vigilància de la salut. El local ha de garantir la dignitat i la intimitat de les persones, així com la confidencialitat de les dades mèdiques personals que s'hi tractin.

Ha de reunir les mínimes condicions d'aïllament tèrmic, acústic i visual adequades a l'activitat que s'hi ha de dur a terme i ha de poder disposar de subministrament d'aigua (rentamans) i, si pot ser, comunicació telefònica.

Per a les funcions assistencials i les individuals de vigilància de la salut, els locals sanitaris dels Serveis de Prevenció o dels centres de treball de les empreses hauran d'estar oportunament autoritzats com a centres sanitaris per part de l'autoritat sanitària. Això hauria d'incloure els locals de primers auxilis amb què han de comptar les empreses de més de 50 treballadors, d'acord amb allò que estableix l'article 10 i annex VI del RD 486/1997, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball.

UNITATS MÒBILS

Les Unitats mòbils, enteses no com a un mitjà de transport d'un equip sanitari sinó com a un espai on es desenvolupa activitat sanitària, han de seguir els mateixos criteris que s'utilitzen per als locals i instal·lacions fixes. Això sí,

Las unidades móviles, entendidas no como medio de transporte de un equipo sanitario sino como un espacio donde se desarrolla actividad sanitaria, han de seguir los mismos criterios que se utilizan para los locales e instalaciones fijas, aunque adaptados a sus particularidades.

Las actuaciones desarrolladas en unidades móviles no tienen que ser limitadas por ningún tipo de distancia ni isócrona. Es la calidad del servicio y la adecuación de los equipamientos lo que debe permitir su utilización libremente, de acuerdo con el diseño y planificación de la actividad de vigilancia de la salud que debe efectuar el servicio de prevención responsable de la actividad.

SUBCONTRATACIÓN PARCIAL DE ACTIVIDADES

Si tenemos en cuenta que la vigilancia de la salud es un todo que requiere una visión integral de la información referente a cada uno de los trabajadores vigilados y al conjunto de los de cada empresa, no se considera oportuno fraccionar la captación de esta información mediante la participación de varios servicios.

La subcontratación de actividades, en tanto en cuanto representa la intervención de más de un servicio en una misma actuación, obstaculiza la eficacia y la calidad, que se pueden ver seriamente comprometidas.

Por lo tanto, no se considera necesaria ni conveniente la subcontratación en bloque de las actividades de vigilancia de la salud y, en ningún caso, de los exámenes de salud, a excepción de las exploraciones instrumentales aisladas (analíticas, radiológicas, espirometrías, audiometrías, etc.).

CONTROL INSTITUCIONAL

En lo referente al tratamiento de los servicios propios y ajenos, pensamos que tiene que ser similar. La acreditación y el control del mantenimiento de las condiciones de acreditación y de la actividad preventiva desarrollada por los Servicios de Prevención, corresponden a las administraciones públicas y no se debe dejarlo en manos exclusivas de una auditoría externa impuesta y obligatoria.

Las actuaciones de las administraciones públicas competentes en la materia y, en concreto, con respecto a las actividades sanitarias de los Servicios de Prevención de la administración sanitaria se tendrían que llevar a cabo conforme a los criterios que contiene este documento.

ACREDITACIÓN INICIAL (TANTO DE SERVICIOS DE PREVENCIÓN PROPIOS COMO AJENOS)

Han de contar como mínimo con un médico y con el personal de enfermería (con la cualificación pertinente) necesario y justificado sobre la base de la planificación de la actividad a desarrollar. La dedicación, que no será necesariamente de jornada completa, estará en función de los mismos condicionantes establecidos para la determinación del número de profesionales.

Todos los locales destinados a la vigilancia de la salud de-

adaptats a les seves particularitats.

Les actuacions desenvolupades en unitats mòbils no han de ser limitades per cap mena de distància ni isòcrona. És la qualitat del servei i l'adequació dels equipaments que ha de permetre la seva utilització lliurement d'acord amb el disseny i planificació de l'activitat de vigilància de la salut que cal dur a terme per part del servei de prevenció responsable de l'activitat.

SUBCONTRACTACIÓ PARCIAL D'ACTIVITATS

Si tenim en compte que la vigilància de la salut és un tot que requereix una visió integral de la informació de cada un dels treballadors vigilats i del conjunt dels de cada empresa, no es considera oportú fraccionar la captació d'aquesta informació mitjançant la participació de diversos serveis.

La subcontractació d'activitats en tant en quant representa la intervenció de més d'un servei en una mateixa actuació obstaculitza l'eficàcia i la qualitat, que es poden veure seriosament compromeses.

Per tant, no es considera necessari ni convenient la subcontractació en bloc de les activitats de vigilància de la salut. Ni en cap cas els exàmens de salut, llevat de les exploracions instrumentals aïllades (analítiques, radiològiques, espirometries, audiometries, etc.).

CONTROL INSTITUCIONAL

Pel que fa al tractament dels serveis propis i aliens, pensem que ha de ser similar. L'acreditació i el control del manteniment de les condicions d'acreditació i de l'activitat preventiva desenvolupada pels Serveis de Prevenció, corresponen a les administracions públiques i no s'ha de deixar-ho en mans exclusives d'una auditoria externa imposada i obligatòria.

Les actuacions de les administracions públiques competents en la matèria i, en concret, pel que fa a les activitats sanitàries dels Serveis de Prevenció de l'administració sanitària s'haurien de dur a terme d'acord amb els criteris que conté aquest document.

ACREDITACIÓ INICIAL (TANT DE SERVEIS DE PREVENCIÓ PROPIOS COM ALIENS)

Han de comptar com a mínim amb un metge i el personal d'infermeria (amb la qualificació pertinent) necessari i justificat partint de la planificació de l'activitat a desenvolupar. La dedicació, que no serà necessàriament de jornada completa, dependrà dels mateixos condicionants establerts per a la determinació del nombre de professionals.

Tots els locals destinats a la vigilància de la salut hauran de disposar, a l'inici de l'activitat, de l'autorització com a centres sanitaris concedida per l'autoritat sanitària.

A més, en el cas dels serveis de prevenció aliens, hauran de presentar davant l'autoritat laboral el projecte per sol-li-

berán disponer al inicio de su actividad de la autorización como centros sanitarios concedida por la autoridad sanitaria.

Además, en el caso de los servicios de prevención ajenos, tendrán que presentar ante la autoridad laboral un proyecto con el fin de solicitar la acreditación para desarrollar actividades de servicios de prevención ajenos a las empresas, además de reunir los requisitos que la normativa laboral y sanitaria les exige para conseguir esta acreditación.

MANTENIMIENTO DE LAS CONDICIONES DE ACREDITACIÓN

Hace falta que sea desarrollado de forma sistemática por las administraciones públicas competentes en la materia basándose en lo establecido en este documento con respecto a las actividades sanitarias desarrolladas.

OTROS CONTROLES

La oportunidad y la eficacia del sistema de control basado en auditorías externas, tal y como está establecido actualmente por la normativa, resultan muy discutibles.

Propugnamos la creación de unos criterios de calidad flexibles relativos a las actividades sanitarias de los Servicios de Prevención que permitan orientarlas, gestionarlas adecuadamente y evaluar su suficiencia y su control.

Por esto proponemos la elaboración de un «Libro blanco para la garantía de la calidad de la actividad sanitaria de los Servicios de Prevención en Cataluña» que establezca las bases de este proceso. La elaboración de este documento tendría que estar liderada por la autoridad sanitaria y contar con la participación de los profesionales.

Así mismo, sugerimos la posibilidad de que la Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball como entidad/corporación profesional, pudiera ser contemplada como entidad auditora independiente a disposición de las empresas que apuesten por la mejora de la calidad de sus servicios.

citar l'acreditació per desenvolupar activitats com a serveis de prevenció aliens a les empreses i reunir els requisits que la normativa laboral i sanitària els exigeix per aconseguir aquesta acreditació.

MANTENIMENT DE LES CONDICIONS D'ACREDITACIÓ

Cal que sigui desenvolupat de forma sistemàtica per les administracions públiques competents en la matèria segons l'establert en aquest document pel que fa a les activitats sanitàries desenvolupades.

ALTRES CONTROLS

L'oportunitat i l'eficiència del sistema de control basat en auditories externes, tal com està establert actualment per la normativa, és molt discutible.

Propugnem la creació d'uns criteris de qualitat flexibles relatius a les activitats sanitàries dels Serveis de Prevenció que permetin orientar-les, gestionar-les adequadament i avaluar la seva suficiència i el seu control.

Per això proposem l'elaboració d'un «Llibre blanc per a la garantia de qualitat de l'activitat sanitària dels Serveis de Prevenció a Catalunya» que estableixi les bases d'aquest procés. L'elaboració d'aquest document hauria d'estar liderat per l'autoritat sanitària i comptar amb la participació dels professionals.

Sugerim, també, la possibilitat que la Societat Catalana de Seguretat i Medicina del Treball, com a entitat/corporació professional, pogués ésser contemplada com a entitat auditora independent a disposició de les empreses que aposten per a la millora de la qualitat dels seus serveis.